

Dr. Kuthy Béla entomológiai gyűjteménye II. Microlepidoptera (Lepidoptera)

FAZEKAS IMRE

Pannon Intézet, 7625 Pécs, Magaslati út 24., Hungary, e-mail: fazekas@microlepidoptera.hu

FAZEKAS I.: *Dr. Béla Kuthy's entomological collection II. Microlepidoptera (Lepidoptera).*

Abstract: Béla Kuthy (1873–1946) was a physician and excellent entomologist who lived in Kiskunhalas (Central Hungary) and studied the local fauna from 1920 to 1946. After his death the collection was housed in a secondary grammar school without special attention. Three years ago collection was moved to the entomological collection of the Rippl-Rónai Museum in Kaposvár. The author re-determined the micro-moth collection to publish the faunistic data. The list contains the locality data of 163 Microlepidoptera species from Hungary. The specimens were identified with examination of the genital features. Text in Hungarian with 8 figures.

Keywords: *Lepidoptera*, *Microlepidoptera*, faunistic data, Kuthy-collection, Hungary.

Bevezetés

A magyarországi *Microlepidoptera* kutatóknak ez idáig nem volt tudomásuk a Kuthy Béla (1873–1946) orvos által gyűjtött kiskunhalasi molylepke gyűjteményről, amely halála után a Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Aron Gimnáziumának szertárába került. Bár néhány példány megbújt a Magyar Természettudományi Gyűjtemény anyagában, a gyűjtő neve nem keltette fel a molylepkészek figyelmét. Ez igen sajnálatos mivel több olyan taxon (pl. *Whittleia undulella*, *Caloptilia azaleella* stb.) is található a részben megmentett gyűjteményben, melyek taxonómiai, faunagenetikai, öko-faunisztikai értelemben igen fontosak a magyar fauna feltárásában.

ÁBRAHÁM et al. (2014) tanulmányából megismerhetjük Kuthy Béla orvos élet-történetét, a gyűjtemény sorsának alakulását, majd azt, hogy miként került Kiskunhalasról hozzáértő szakemberek kezébe Kaposvárra, a Rippl-Rónai Múzeumba. Nem tudjuk, hogy az erősen megrongálódott, majd Kaposváron helyreállított gyűjtemény eredetileg milyen fajokat tartalmazott. Egyes példányok színei erősen kifakultak, a szárnyak rajzolat elemei nehezen felismerhetők, több lelőhelycédula kék tintával írt szövege a nedvesség hatására elfolyósodott, alig olvasható. Az előbbi problémák miatt több példány azonosításának érdekében genitália vizsgálatokat kellett végezni.

Mit kell tudnunk Kuthy Béla lepkegyűjtési helyeiről? Kiskunhalas település egy hármastájhatáron fekszik. Nyugati része benyúlik az Illancs homoktájába, míg keleti fele a Dorozsma-Majsai-homokhátságba, külterületén érintkezik a Bugaci-homokháttal (1–2. ábra).

Hajdan vándorló homokdombok ezrei jellemezték ezt a vidéket, melyeket az 1800-as évek második felében kiteljesedő tanyásodás szüntetett meg: a gazdák eltűrték a buc-

kákat és szőlővel, gyümölcszel, valamint akácerdőkkel kötötték meg a talajt. Egykoron, a lecsapolások és vízrendezések előtt a XX. sz. közepéig az egész Duna-Tisza közén, így Kiskunhalason is, kiterjedt mocsárvilág volt. A homokbuckákkal tarkított tájra a meleg, száraz éghajlat következtében szárazságtűrő, homoki növényzet telepedett. A buckaközi részeken azonban a viszonylagosan magas talajvízállásnak köszönhetően állandó volt a vízborítás, mely lehetővé tette a mocsaras, vizenyős területek kialakulását. Az így kialakult tavak és mocsarak vízellátását a talajvíz és a csapadék biztosította. A helyi hivatalos mérések kezdetétől (1931) 2009-ig terjedő időszakot nézve az átlagos évi csapadékösszeg 586 mm Kiskunhalason. Kiskunhalason mérték a legmagasabb hőmérsékleti értéket Magyarországon a rendszeres műszeres mérések kezdete óta. 2007 július 20-án e mérőállomáson 41,9 °C-kal megdőlt hazánkban az abszolút hőmérsékleti rekord (OMSZ).

Jelen tanulmányban közlöm a revideált példányok faunisztikai adatait melyek, még ha hiányosan is, de jelentős betekintést biztosítanak az 1920-as, évektől az 1940-es évekig a Kiskunhalas környéki helyi faunába. A gondosan preparált és pontosan cédulázott példányok Kuthy Béla szakszerű entomológiai felkészültségéről adnak bizonyosságot. Munkássága jelentősen hozzájárult a Duna–Tisza közének faunisztikai megismeréséhez.

Anyag és módszer

A Kuthy-gyűjtemény példányainak egy része erősen sérült volt. Sokszor hiányoztak az elülső, vagy a hátulsó szárnyak, vagy a potroh. Mindez bizonyos taxonok esetében körülményessé tette az identifikációt, ezért számtalan esetben szükség volt a genitáliák vizsgálatára. A vizsgált példányok, s az elkészített genitália preparátumok a Rippl-Rónai Múzeumban (Kaposvár) vannak elhelyezve, euparalban. Azért, hogy az ivarszervek térszerkezetét a későbbiekben is tanulmányozni lehessen, a vizsgálati anyag néhány példányának genitáliáját 97%-os glicerinben tartósítva, műanyag csőben, a rovartüre tűztem. Az imágók képei Zeiss sztereo mikroszkópra szerelt BMS tCam 3,0 MP digitális kamerával készültek, a ScopePhoto 3.0.12 szoftver segítségével. A genitália fotókat a Scopium XSP-151-T-Led biológia mikroszkóppal és a számítógéphez csatlakoztatott MicroQ 3.0 MP digitális kamerával készítettem 20x-os és 50x-es nagyítással. Az így elkészített habitus és preparátum fotókat a Corel Draw és Photoshop programokkal elemeztem. Minden fajnév után a lelőhelyet (Kiskunhalas) és gyűjtő nevét (Dr. Kuthy Béla) csak egyszer írom le. A könnyebb tájékozódás érdekében – a családokon belül – a fajneveket ABC-sorrendben írtam le.

Rövidítések – Abbreviations: ex= példány [exemplar], gen. prep.: genitália preparátum [preparation of genitalia], m= masculum [male], f= feminum [female], K= Dr. Kuthy [legit]

1. ábra: Kiskunhalas földrajzi elhelyezkedés és környező kistajak határai

A fajok jegyzéke

Hepialidae

Trioda sylvina (Linnaeus, 1761) – 1m, Kiskunhalas, (1)935.IX.21., K.

Adelidae

Adela croesella (Scopoli, 1763) – 1m, Kiskunhalas, (1)926.V.19., K.

Cauchas rufifrontella (Treitschke, 1833) – 1f, Kiskunhalas, 1937.IV.26; 1939.VI.24., K.

Cauchas leucocerella (Scopoli, 1763) – 4f, Kiskunhalas, 1937.V.13., K.

Nemophora degeerella (Linnaeus, 1758) – 1ex, (a potroh hiányzik), „Halas“, 1925. V.15; 2m, 1926.V.18; 1f, (1)936.V.24., K.

Nemophora metallica (Poda, 1761) – 4f, „Halas“, (1)935.VI.23; 1f, Kiskunhalas, [? év]VI.24., K.

Nemophora minimella ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 2m, Kiskunhalas, (nincs dátum); 1m, 1935.IX.11., K.

Tineidae

Trichophaga tapetzella (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, (1)926.VI.28; 1f, 1928.VIII.21., K.

Psychidae

Acanthopsyche ecksteini (Lederer, 1855) – 2 db zsák, Kiskunhalas, 1943.VIII.14.

Epichnopterix plumella ([Denis & Schiffermüller], 1775) (= *pulla* Esper, 1785) – 1m, Kiskunhalas, (1)936. III.30; 2m, 1936.IV.7; 1m, (1)936.IV.3., K.

Psyche crassiorella (Bruand, 1851) – 1m, Kiskunhalas, 1926.VII.2, K.

Whittleia undulella (Fischer von Röslerstamm, 1837) – 1m, Kiskunhalas, 1934. IV. 4; 1m, , 1934. IV. 6; 1m, 1934. IV. 11; 1m, , 1934. IV. 16; 1m, , 1935. IV. 12; 1m, , 1935. IV. 12; 1m, , 1936. IV. 3; 1m, 1937. IV. 16., K.

Gracillariidae

Caloptilia azaleella (Brants, 1913) – 1ex (nincs potroh), Kiskunhalas, 1937.V.13., K.

Gracillaria syringella (Fabricius, 1794) – 1f, Kiskunhalas, 1925.IX.26; 1ex (nincs potroh), 1926.VI.18; 1ex (nincs potroh), 1926.VI.25., K.

Phyllonorycter harrisella (Linnaeus, 1761) – 1m, Kiskunhalas, 1925.IX.26., K.

Yponomeutidae

Argyresthia spinosella Stainton, 1849 – 1ex, Kiskunhalas, 1926.IV.27., K. Erösen roncsojt.

Yponomeuta cagnagella (Hübner, 1813) – 1m, Kiskunhalas, (1)926.IV.16., K.

Oecophoridae

Denisia angustella (Hübner, 1796) – 1m, Kiskunhalas, 1925.IV.30., IV.26., K.

Epicallima formosella ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VII.22., K. Gen. prep. Fazekas I.

Schiffermuelleria schaefferella (Linnaeus, 1958) – 1f, 1925.VII.17., K.

Gelechiidae

Chrysoesthia drurella (Fabricius, 1775) – 2f, Kiskunhalas, (1)925.V.30., VIII.9; 1f, (1)926.V.20., K.

Zygaenidae

Jordanita chloros (Hübner, 1813) – 1f, Kiskunhalas, 1933.VII.9., K.

Jordanita globulariae (Hübner, 1793) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VI.21., K.

Zygaena carniolica (Scopoli, 1763) – 1f, Kiskunhalas, 1936.VI.6; 1f, 1939.[? év]VIII.6; 1f, [? év] VII.16; 2f dátum nélkül. K. Megjegyzés: augusztusi repülésről ez idáig nem volt tudomásunk (vö. FAZEKAS 2009).

Zygaena ephialtes (Linnaeus, 1758) – 2m, Kiskunhalas, 1927.VII.4., K.

Zygaena filipendulae (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, [? év] VI.2; 1m, dátum nélkül; 1m, 1936.V.29., K.

Zygaena laeta (Hübner, 1790) – 1m, Kiskunhalas, 1935.VII.13; 1m, 1938.VII.25; 1f, [? év], VII.6; 1f. [? év] VIII.1., K. Megjegyzés: védett faj.

- Zygaena loti* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VII.15; 1m, 1927.V.20; 1f, 1928.VII.13; 1f, 1933.VII.10; 4f, 1938.VII.15; 1m, 1940.VII.8; 1f, [? év] VII.15., K.
Zygaena minos ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1928.VII.10; 1m, 1935.VII.13., K.
Zygaena punctum Ochsenheimer, 1808 – 2f, Kiskunhalas, 1933.VII.14; 1m, 1939.VII.1., K.

Sesiidae

- Chamaesphecia bibioniformis* (Esper, 1800) – 1f, Kiskunhalas, 1938.VI.6., K.
Chamaesphecia empiformis (Esper, 1783) – 1f, Kiskunhalas, 1928.VI.11; 1m, 1933.V.30; 1f, 1933.VII.3; 1m, 1935.VI.5; 1m, 1936.VII.14; 1f, 1937.V.30., K.
Chamaesphecia leucopsiformis (Esper, 1800) – 1m, Kiskunhalas, 1936.IX.17; 1m, 1938.IX.29.
Paranthrene tabaniformis (Rottemburg, 1775) – 2m, Kiskunhalas, (dátum nélkül); 1f, 1935.V.28; 1f, 1937.VI.15., K.
Sesia apiformis (Clerck, 1759) – 1f, Kiskunhalas, (dátum nélkül); 1f, 1934.V.26; 1f, 1934.VI.8., K.
Synanthedon affinis (Staudinger, 1856) – 1f, Kiskunhalas, dátum nélkül. K.
Synanthedon melliniformis (Laspeyres, 1801) – 1m, Kiskunhalas, 1924.VII.10; 2m, dátum nélkül. K.
Synanthedon myaeopiformis (Borkhausen, 1789) – 1m, Kiskunhalas, 1926.VI.9; 1m, 1936.VI.10; 1m, dátum nélkül. K.
Synanthedon tipuliformis (Clerck, 1759) – 1m, Kiskunhalas, dátum nélkül. K.

Cossidae

- Cossus cossus* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1936.VII.2.; 1f, 1943.VIII.13., K.
Parahypopta caestrum (Hübner, 1808) – 1f, Kiskunhalas, 1939.VI.24; 1m, 1939.VI.28., K.
Phragmataecia castaneae (Hübner, 1790) – 1m, Kiskunhalas, 1933.VII.10; 1f, 1934.V.5., K.
Zeuzera pyrina (Linnaeus, 1761) – 1m, Kiskunhalas, 1938.VII.8., K.

Choreutidae

- Choreutis pariana* (Clerck, 1759) – 2ex, Kiskunhalas, 1935.VI.20., K.

Pterophoridae

- Emmelina monodactyla* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1925.VII.1., K.

Tortricidae

- Acleris variegana* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 2m, Kiskunhalas, 1935.IX.20; 1935.XI.30., K.
Agapeta zoegana (Linnaeus, 1767) – 1f, Kiskunhalas, 1925.VIII.24; 1ex (nincs potroh), 1926.VI.9; 1ex (nincs potroh), 1935.IX.16; 1f, 1936.VI.29; 1m, 1937.VII.10., K.
Agapeta hamana (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VI.13; 2m, 1927.VI.11; 1m, 1935.IX.16., K.
Aethes margarotana (Duponchel, 1836) – 2f, Kiskunhalas, 1925.VI.21; 1f, 1936.V.1., K.
Aethes sanguinana (Treitschke, 1830) – 2m, Kiskunhalas, 1932.VIII.15; 1936.VII.23., K.
Aethes smeathmanniana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1935.V.28; 2f, 1936.V.12., K.
Ancylis geminana (Donovan, 1806) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VI.8., K.
Ancylis lactana (Fabricius, 1775) – 1m, (nincs potroh) Kiskunhalas, 1935.V.3., K.
Ancylis unculana (Haworth, 1811) – 2m, Kiskunhalas, 1925.VI.8; 1936.V.6., K.
Aphelia paleana (Hübner, [1793]) – 1m, 1934.V.11., K.
Archips betulanus (Hübner, 1787) – 1m, 1925.VI.3., K.
Archips crataeganus (Hübner, [1799]) – 1m, Kiskunhalas, 1937.VII.10., K.
Archips podanus (Scopoli, 1763) – 1m, Kiskunhalas, 1928.VII.9; 1f, 1936.V.25; 1m, 1937.VII.2., K.
Archips rotanus (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1928.VI.16., K.
Celypha capreolana (Herrich-Schäffer, 1851) – 1ex (nincs potroh), Kiskunhalas, 1938.VI.19., K.
Celypha striana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 2f, Kiskunhalas, 1936.V.19; 1m, 1936.VI.10; 1m, 1938.V.28., K.
Choristoneura diversana (Hübner, [1817]) – 4m, Kiskunhalas, „1939”; „1940”; 1927.VI.3; 1927.VII.20., K.
Cnephasia communana (Herrich-Schäffer, 1851) – 1ex, Kiskunhalas, 1933.VI.26; 1m, 1935.V.5; 1f, 1937.VII.3., K.
Cnephasia incertana (Treitschke, 1835) – 2m, Kiskunhalas, (?évszám) VII.31., K.
Clepsis consimilana (Hübner, [1817]) – 1m, Kiskunhalas, 1936.IX.26., K.

- Clepsis pallidana* (Fabricius, 1776) – 5m, Kiskunhalas, 1926.VI.14; 1936.VI.15; 1936.VIII.3. és 5., K.
Cochyliida rupicola (Curtis, 1834) – (nincs potroh), Kiskunhalas, 1938.VII.10., K.
Cochyylimorpha straminea (Haworth, 1811) – 1m, Kiskunhalas, 1935.V.14., K.
Cochylis epiliana Duponchel, 1842) – 2m, Kiskunhalas, 1934.V.8; 1936.VII.23., K.
Cochylis hybridella (Hübner, 1813) – 1f, Kiskunhalas, 1927.IX.30., K.
Cydia pomonella (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, (1)925.VI.28., K.
Cydia triangulella (Goeze, 1783) – 1m, Kiskunhalas, 1928.V.11., K.
Dicrorampha vancouverana McDunnough, 1935 (= *gueneana* Obratzsov, 1953) – 1f, Kiskunhalas, 1937.VII.15., K.
Endothenia oblongana (Haworth, [1811]) – 1ex (nincs potroh és hátulsó szárny), Kiskunhalas, 1926.VI.31; 1f, 1926.IX.7., K.
Epilema foenellum (Linnaeus, 1758) – 4m, Kiskunhalas, 1928.VI.13; 1942.VI.30., K.
Epilema scutulanum ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1936.V.6., K.
Epinotia brunnichiana (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1937.VI.1., K. Gen. prep. Fazekas I.
Epinotia kochiana (Herrich-Schäffer, 1851) – 1m, Kiskunhalas, 1928.V.5., K.
Epinotia nisella (Clerck, 1759) – 3f, Kiskunhalas, 1935.VIII.2; 1936.VI.10; 1938.VI.26., K.
Eucosma metzneriana (Treitschke, 1830) – 1f, Kiskunhalas, 1926.VI.17; 1f, 1936.V.23., K.
Hedya nubiferana (Haworth, [1811]) – 1f, Kiskunhalas, 1936.VI.15; 1m, 1937.V.20; 1f, 1937.V.21., K.
Hedya pruinana (Hübner, [1799]) – 1ex (nincs potroh), 1934.IV.29; 1f, (1)935.V.18., K.
Hedya salicella (Linnaeus, 1758) – 2ex (nincs potroh), Kiskunhalas, (1)927.V.30., K.
Lobesia botrana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1927.V.12; 1m, 1935.IX.10., gen. prep. Fazekas I., No. 3439.
Loxoterma lacunana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1ex (nincs potroh), Kiskunhalas, 1938.V.23., K.
Loxoterma rivulana (Scopoli, 1763) – 2ex (nincs potroh), Kiskunhalas, (1)927.VIII.8; 1934.VI.29., K.
Notocelia cynosbatella (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1936.V.6., K.
Olethreutes arcuellus (Clerck, 1759) – 1m, Kiskunhalas, 1925.V.8; 1m, (1)926.V.15; 1f, 1926.V.16; 2f, 1929.V.8., K.
Pandemis heparana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VI.17; 1f, 1927.IX.5; 1m, 1934.V.14; 3f, 1938.VIII.16., K.
Pelochrista infidana (Hübner, [1824]) – 1ex, Kiskunhalas, 1934.IX.3., K.
Pseudosciaphila branderiana (Linnaeus, 1758) f. *wahlbomiana* Linnaeus, 1758 – 1f, Kiskunhalas, 1936.V.24., K.
Sparganothis pilleriana ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1930.VII.10; 1m, 1942.VI.10; 1m, 1942.VII.16., K.
Thiodia citrana (Hübner, [1799]) – 3m, Kiskunhalas, 1936.V.1., V.29., VI.1; 2m, 1937.V.26, V.27., K.

Pyralidae

- Aphomia (Melissoblaptēs) zelleri* Joannis, 1932 – 1f, 1920. VII.20., K.
Endotricha flammealis ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 3m, Kiskunhalas, 1926.VI.23., VIII.26., K.
Ematheudes punctella (Treitschke, 1833) – 1m, Kiskunhalas, 1927.IV.25; 1m, 1935.IX.11; 1m, 1936.VI.27., K.
Pyralis farinalis (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1926.VI.28., K.

Crambidae

- Agriphila deliella* (Hübner, 1813) – 1m, Kiskunhalas, 1935.IX.13., K.
Agriphila inquinatella ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1935.IX.6; 1m, 1937.VII.27., K. Gen. prep. Fazekas I.
Agriphila tolli pelsonius Fazekas, 1985 – 1m, Kiskunhalas, 1925.VIII.24; 1936.VII.27. (sértült), K. Gen. prep. Fazekas I.
Agriphila tristella ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 3m, Kiskunhalas, 1935.IX.3., IX.13., IX.20., K.
Agriphila selasella (Hübner, 1813) – 1m, Kiskunhalas, 1935.IX.12., K.
Anania coronata (Hufnagel, 1767) – 2m, Kiskunhalas, 1927.V.16; 3m, 1937.V.27., VI.29., VIII.8; 1m, 1939.V.27., K.
Anania hortulata (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1927.VI.7; 1m, 1934.VII.7; 1m, 1935.V.24., K.
Calamotropha aureliella (Fischer von Röslerstamm, 1841) – 2m, Kiskunhalas, 1930.VII.29; 1m, 1936.VII.28., K.
Calamotropha paludella (Hübner, 1824) – 1m, Kiskunhalas, 1928.VI.6., K.

- Catachysta lemnata* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1926.V.15; 1f, 1926.V.12; 1f, 1928.VI.4; 1m et 1f, 1936.VIII.3., VIII.20; 1m, 1939.IX.13., K.
- Catoptria falsella* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, (1)925.VI.28; 1m, 1935.VII.10; 1m, 1936.VI.20; 1m, 1938.VIII.13., K.
- Catoptria fulgidella* (Hübner, 1813) – 1f, Kiskunhalas, 1935.IX.6., K.
- Catoptria pinella* (Linnaeus, 1758) – 1m et 1f, Kiskunhalas, 1935.VII.3., VII.19; 1m, 1936.VI.15; 1f, 1940 (?), K.
- Chilo phragmitellus* (Hübner, 1810) – 1m, Kiskunhalas, 1938.VII.31., K.
- Crambus lathonnellus* (Zincken, 1817) – 2m, Kiskunhalas, (1)925.VI.21; 1926.V.30; 1m, 1935.V.28; 2m, 1936.V.19., VI.19; 1m, 1937.V.19; 2m, 1939.VI.1., K.
- Crambus pascuellus* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1927.VIII.12., K.
- Crambus perlellus* (Scopoli, 1763) – 2m, Kiskunhalas, 1927.V.18, V.30; 1m, 1935.V.18., K.
- Crambus silvellus* (Hübner, 1813) – 1m, Kiskunhalas, 1927.VIII.12; 1f, 1940.VIII.15., K. Gen. prep. Fazekas I.
- Crambus uliginosellus* Zeller, 1850 – 1m, Kiskunhalas, 1935.VIII.2; 2m, 1938.VI.12., VII.20., K.
- Chrysocrambus cassentinellus* (Herrich-Schäffer, 1848) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VI.8; 1m, 1936.VI.10., K.
- Chrysocrambus cratelellus* (Scopoli, 1763) – 1f, Kiskunhalas, 1m, 1925.VI.17; 3m, 1936.V.20., V.24., K.
- Crysoteuchia culmella* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1935.VII.5; 4m 1936.VI.26., VII.1., VII.18., IX.20. K.
- Cynaeda dentalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1934.VI.10., K.
- Diasemia reticularis* (Linnaeus, 1761) – 1m, Kiskunhalas, 1924.IX.4; 1f, 1927.VII.30; 1m, 1928.V.21; 1m, 1935.VII.21., K.
- Dolicharthria punctalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1935.V.29., K.
- Donacaula forficella* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, (1)925.V.29., K.
- Ecpyrrhorhoe rubiginalis* (Hübner, 1796) – 1m, Kiskunhalas, 1929.IX.9; 2f, 1934.VII.7; 2m, 1936.VI.4; 1m, dátum nélkül, K.
- Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1924.VIII.15; 1m, 1926.VI.11; 2f, 1928.VIII.8., K.
- Endotricha flammealis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m et 1f, Kiskunhalas, 1927.VII.26., VIII.25; 1f, 1938.VII.20., K.
- Epascestria palustralis* (Hübner, 1823) – 1f, Kiskunhalas, 1933.VI.10; 1f, 1936.VI.23; 2ex, nincs dátum. K.
- Eudonia lacustrata* (Panzer, 1804) – 2m, Kiskunhalas, 1925.V.31; 1927.VI.9., K.
- Eudonia pallidata* (Curtis, 1827) – 1m, Kiskunhalas, 1928.VI.4., K. Gen. prep. Fazekas I.
- Eurrhyncha hortulata* (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VII.1., K.
- Eurrhyncha pollinalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, dátum nélkül. Gen. prep. Fazekas I.
- Evergestis extimalis* (Scopoli, 1763) – 2m, Kiskunhalas, 1934.V.14; VII.7; 1m, 1935.VII.19., K.
- Evergestis forficalis* (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1926.IX.1; 1m, 1928.V.25; 1m, 1936.VII.30., K.
- Evergestis frumentalis* (Linnaeus, 1758) – 1f, Kiskunhalas, 1934.IV.27; 1f, 1935.V.28; 1f, 1937.V.1., K.
- Loxostege delibaticata* Szent-Ivány & Uhrík-Mészáros, 1942 – 1f, Kiskunhalas, 1927.V.17; 2m, 1933.V.25., V.31; 1f, 1936.VIII.8; 1m, 1938.VI.6., K. Gen. prep. Fazekas I.
- Loxostege sticticalis* (Linnaeus, 1761) – 2m, Kiskunhalas, 1936.V.9; VI.10; 2m, nincs dátum. K.
- Loxostege turbidalis* (Treitschke, 1829) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VII.5; 1m, 1926.V.20; 1m, 1936.VII.2; 1f, 1938.V.12; 1m, 1942.VII.16., K.
- Mecyna flavalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1928.VI.12., K.
- Nomophila noctuella* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 2ex, Kiskunhalas, 1926.IV.24; 1f, 1927.VII.27; 1m, 1936.IX.16., K.
- Nymphula nitidulata* (Hufnagel, 1767) – 1m, Kiskunhalas, 1926.V.23; 1m, 1935.VI.3., K.
- Ostrinia nubialis* (Hübner, 1796) – 1f, Kiskunhalas, 1927.VI.16; 1m, 1928.VII.13; 1f, 1938.VII.20; 1m, dátum nélkül. K.
- Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796) – 2m, Kiskunhalas, 1927.VII.27; 1f, 1936.VII.23., K.
- Parapoynx nivalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1f, Kiskunhalas, 1937.V.10., K.
- Paratalanta pandalis* (Hübner, 1825) – 1m, Kiskunhalas, 1925.V.22; 2m, 1936.VII.22., VIII.13., K.
- Pediasia contaminella* (Hübner, 1796) – 1f, Kiskunhalas, 1925.IX.9., K.
- Pediasia fascelinella* (Hübner, 1813) – 1f, Kiskunhalas, 1935.IX.6., K. Gen. prep. Fazekas I.
- Pediasia jucundella* (Herrich-Schäffer, 1847) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VIII.28., K. Gen. prep. Fazekas I.
- Pediasia luteella* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1927.VII.20; 1m, 1935.VI.20; 2m, 1938.VI.6., K.
- Pediasia matricella* (Treitschke, 1832) – 2m, Kiskunhalas, 1935.IX.16., K.
- Platytes alpinella* (Hübner, 1813) – 1m, Kiskunhalas, 1935.IX.8., K.

- Pleuroptya ruralis* (Scopoli, 1763) – 1m et 1 f, Kiskunhalas, 1936.VII.10; 1f, 1938.VI.23., K.
- Psammotis pulveralis* (Hübner, 1796) – 1f, Kiskunhalas, 1934.VII.22; 2f, 1935.IX.13; XI.21., K.
- Pyrausta cingulata* (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1934.IV.9., K. Megjegyzés: a faj taxonómiájával, földrajzi elterjedésével egy korábbi munkámban részletesen foglalkoztam (FAZEKAS 2004).
- Pyrausta despicata* (Scopoli, 1763) – 1f, Kiskunhalas, 1925.VI.7; 1m et 1f, 1927.VIII.22., VIII.25; 1m, 1929. VIII.5; 1f, 1936.VII.30., K.
- Pyrausta falcatalis* (Guenée, 1854) – 1f, Kiskunhalas, 1928.VIII.30., K.
- Pyrausta purpuralis* (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1926.VI.6; 1f, 1927.VII.27; 1f, 1928.VII.7., K.
- Pyrausta sanguinalis* (Linnaeus, 1758) – 1m, Kiskunhalas, 1927.VIII.12; 1m et 1f, 1928.VI.8., VIII.8; 1f, 1935.V.18; 1m, 1936.V.9., K.
- Schoenobius gigantellus* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – 1m, Kiskunhalas, 1925.VIII.21; 1f. 1926.VI.27; 1928.VI.16; 1m, 1933.VI.15; 1f, 1935.VI.15; 1f, 1937.VI.23; 1m, 1939.V.12., K.
- Scirpophaga praelata* (Scopoli, 1763) – 2f, Kiskunhalas, 1926.VII.3; 1938.VII.3., K.
- Sitochroa verticalis* (Linnaeus, 1758) – 3f, Kiskunhalas, 1926.V.12., V.18., V.23; 2f, 1929.VI.4., VI.8; 1f. 1935.V.8; 2f, 1936.VI.19., VI.29., K.
- Thisanotia crysomuchella* (Scopoli, 1763) – 1m, Kiskunhalas, 1927.VI.23; 2m, 1935.IV.27., V.5; 1m, 1937. V.3.; 1m, 1938.IV.26; 1f, 1948.IV.28., K.
- Udea accolalis* (Zeller, 1867) – 1m, Kiskunhalas, 1941.V.6., K.
- Udea ferrugalis* (Hübner, 1796) – 1m, Kiskunhalas, 1935.IX.13; 2m et 1f, 1936.VIII.11., 15., 20., K.
- Uresiphita gilvata* (Fabricius, 1794) – 2f, Kiskunhalas, 1935.V.15., V.24; 1f, 1937.VII.23., K.
- Xanthocrampus lucellus* (Herrich-Schäffer, 1848) – 1m, Kiskunhalas, (1)926.V.23; 1m, 1935.VII.10; 2m, 1936.V.2., VI.1; 1m et 1f, 1938.VI.6., K.

Ritka vagy érdekes fajok a gyűjteményben

Caloptilia azaleella (Brants, 1913) (*Gracillariidae*) (2. ábra)

1 ex (nincs potroh), Kiskunhalas, 1937.V.13. Feltehetőleg az első hazai megfigyelés kiskunhalasi, de téves határozás miatt elkerülte a kutatók figyelmét, s ezért GOZMÁNY (1955) faunafüzetében csak zárójelben szerepel. A közelmúltban SZABÓKY (2012) számos helyről jelezte Magyarországról. Hazai lelőhelyeinek térképét a 3. ábrán mutatom be. Japánból leírt, adventív, megtelepedett faj, főleg a botanikus kertekben, az azáleák (*Rhododendron* spp.) kártevője. Májustól októberig 2–3 generációja is kifejlődhet. Megtalálták szerte Euráziában, Amerikában és Ausztráliában is.

Acanthopsyche ecksteini (Lederer, 1855) (*Psychidae*) (4. ábra)

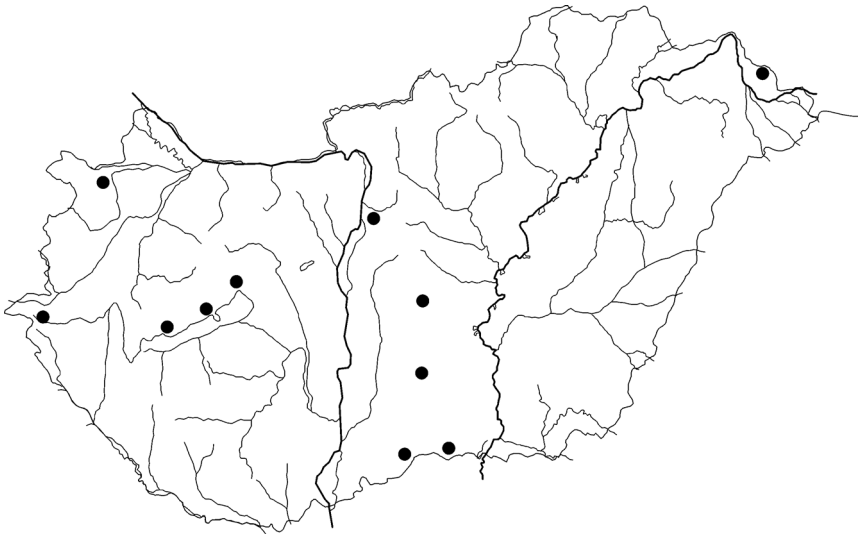
Magyarországról leírt („Pesth” [Budapest]), xerotherm faj. Lelőhelyei: Budai-hegyek, Gödöllő, Csepel-sziget, Dabas, Fót (Somlyó-hegy), Vértes. Kiskunhalason Kuthy csupán két zsákot talált. Turkesztántól a Balkánon át Magyarorszáig és Olaszorszáig előforduló, lokális és ritka faj. Homokpusztákon valamint karsztos hegy-, dombvidékeken gyűjtötték. Hernyója polifág, fűféléken él.

Whittleia undulella (Fischer von Röslerstamm, 1837) (*Psychidae*) (5–6. ábra)

A gyűjtemény egyik legértékesebb faja. Ha áttekintjük a 2015 előtti hazai faunisztikai-, állatföldrajzi- és természetvédelmi szakirodalmat, akkor csupán néhány mondatot találunk a fajról vagy még annyit se. Holott a *W. undulella* faunagenetikailag is egy rendkívül érdekes taxon nem csak a Pannon-régióban, de Európa faunájában is. Sajnálattal kell tehát megállapítanunk, hogy a Kárpát-medencei lepkefaunának ezt az igen értékes tagját méltatlanul elfeledtük.

2. ábra: *Caloptilia azaleella* (Brants, 1913), imágó

3. ábra: *Caloptilia azaleella* (Brants, 1913) lelőhelyei Magyarországon

Kuthy Béla (1873–1946) kiskunhalasi orvos, 1934 és 1937 között kisebb sorozatot gyűjtött a város környékén. Ebből a sorozatból egy példány az MTM gyűjteményében van, míg 8 példány Rippl-Rónai Múzeumban lett elhelyezve (FAZEKAS 2015, FAZEKAS, KATONA & BÁLINT 2015).

Földrajzi elterjedés: Kazahsztán (Akmola-régió és Nyugat-Kazahsztán), Oroszország (Volga-vidék: Dél-Urál, Orenburgi-régió), Dél-Ukrajna, Magyarország (Pannon-régió), Szlovákia (Vág és Tarca folyók völgye), Szerbia. Mindenütt szigetszerű állományokban ismert, ami lehet, hogy nem valóságos elkülönülés, hanem csak a faj ritka gyűjtését tükrözi.

Elterjedés a Kárpát-medencében: Magyarország: Ágasegyháza, Budapest (Csepel, Káposztásmegyér, Mátyás-hegy, Rákospalota), Csomád, Dabas, Fót (Somlyó-hegy), Fülöpháza, Gyón, Kiskunhalas, Kunpeszér, Nyír (Kecskemét), Paks (lásd a tárgyalás-

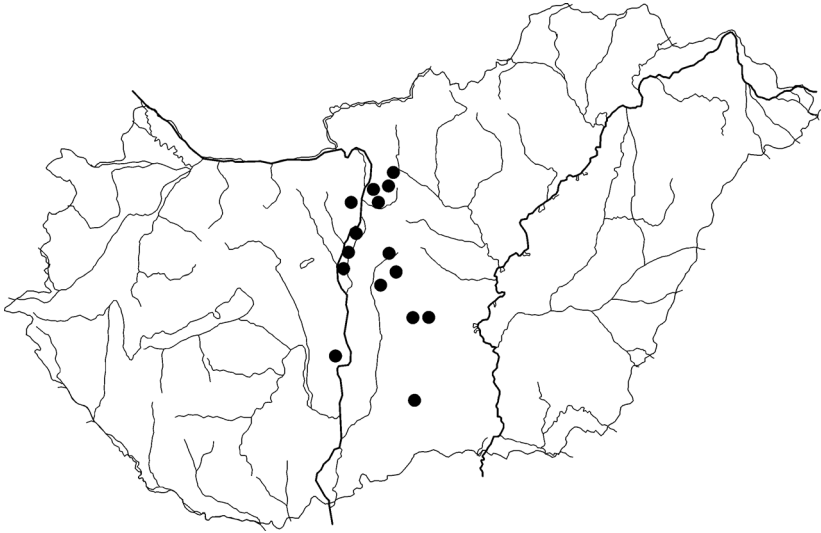
4. ábra: *Acanthopsyche ecksteini* (Lederer, 1855), imágó

5 ábra: *Whittleia undulella* (Fischer von Röslerstamm, 1837), imágó

ban), Szigetcsép, Szigetszentmiklós. Szerbia: Deliblát (Flamunda). Szlovákia: Eperjes, Trencsén. A faj az elmúlt évszázadban számos élőhelyről eltűnt, feltehetőleg kipusztult.

Élőhelyei: Meszes, nyílt homokpuszta gyepek, dűnék lejtőin, erdősztyep maradványok tisztásain (száraz legelőkön), útszegélyekben; 80–230 m-es tengerszint feletti magasságban. A homokpuszták közelében lévő dombokon is megjelenik (pl. Fót, Somlyó-hegy; Budapest, Mátyás-hegy).

6. ábra: *Whittleia undulella* (Fischer von Röslerstamm, 1837)
ez idáig ismert lelőhelyei Magyarországon

7. ábra: *Pseudosciaphila branderiana* (Linnaeus, 1758)
f. *wahlbomiana* Linnaeus, 1758, imágó

Zygaena laeta (Hübner, 1790) (*Zygaenidae*)

Kiskunhalasról csupán néhány példány került elő az 1930-as évekből. Védett faj. Magyarországon korábbi élőhelyeiről (pl. Mecsek, Somogy, Budapest környéke) az elmúlt 50 évben eltűnt (lásd FAZEKAS 2009, 19. tábla). A jellegzetes homoki habitatokban (Duna–Tisza köze) a fenyők és akác-telepítések miatt a helyi populációk fennmaradása bizonytalan.

Magyarországi elterjedése: Hazánkból főleg a Duna–Tisza közéről és Budapest környékéről ismert. A Dunántúl néhány pontján igen lokális. Legnyugatibb lelőhelye Fertőrákos. A Fertő-tó környékén a recens populáció előfordulása kérdéses. Újabb

8. ábra: *Loxostege delibaltica* Szent-Ivány & Uhrik-Mészáros, 1942, imágó

több tenyésző populációra találtak a gyűjtők: Tiszabábolna; Velencei-hegység, Meleg-hegy; Szabadbattyán, vasútállomás, homokbánya; Budaörs (Odvas-hegy), Csákberény és Csókakő között; Fót-Somlyó-hegy; Ferihegy; Kunpeszér; Tápióság (vö. Fazekas 2009).

Biológia: Repülési idő; VII–VIII. A thermophil imágók általában a tápnövény és a *Scabiosa ochroleuca* virágzatában táplálkoznak. Monofág faj, a hernyókat hazánkban rendszerint *Eryngium campestre*-n figyelték meg, de kitenyésztették *Pimpinella saxifraga*-n is.

Habitat: Száraz gyepek, legelők, homoki gyepek, homokbuckások, sziklafüves lejtők. Törökországban – a hegyvidékeken – 1800 m-ig is felnyomul

Area, faunaelem: Areasúlypontja Kis-Ázsia, a Balkán-félsziget és a Pannon-régió (Magyarország, Szlovákia, K-Csehország, K-Ausztria). További diszperz populációk élnek Lengyelország, Ukrajna déli tájain, Oroszországban (Kaszipi-mélyföld, a Volga alsó folyása), Kazahsztánban valamint Szíriában és Libanonban is. Expanzív ponto-mediterrán faunaelem.

Dichrorampha vancouverana McDunnough, 1935 (= *gueneana* Obratzsov, 1953) (Tortricidae)

Horaktikus faj. Magyarországon lokális, többnyire ritka, xerothermofil faj: Dunántúl (pl. Villányi-hegység, Dombóvár, Szigetköz), Bükk, Zempléni-hegység (FAZEKAS & SCHREURS (2012).

Pseudosciaphila branderiana (Linnaeus, 1758) f. *wahlbomiana* Linnaeus, 1758 (Tortricidae) (7. ábra)

Holarktikus faj, mely a hazai nyárasokban lokális. *A wahlbomiana* forma a magyar gyűjteményekben alig ismert.

***Loxostege deliblatica* Szent-Ivány & Uhrík-Mészáros, 1942 (8. ábra)**

Magyar szerzők által, Deliblátból (Szerbia, Vajdaság) leírt faj melynek legjelentősebb európai populációi Magyarországon élnek. A hazai szerzők sokáig a *sulphuralis* HÜBNER, [1813] faj alfajának tekintették. Koreától, Kínán, Közép-Ázsián, Dél-Oroszországon és Dél-Ukrajnán át egészen a Balkánig, Közép-Európa déli részéig kimutatott, erősen diszjunkt faj. Vannak lokális populációi Észak-Olaszországban és Közép-Spanyolországban sőt a Kanári-szigeteken is. Hernyója *Artemisia* fajokon él. Bár Magyarországon főleg a Duna–Tisza közti homokvidékeken repül májustól szeptemberig két nemzedékben, addig a Kaukázusban és az Ibériai-félszigeten nyílt, mészköves habitatokban eléri az 1000–2300 m-es magasságokat is. A Kárpát-medencei populációk palearktikus jelentőségűek, ezért bionómiájuk, földrajzi elterjedésük vizsgálata fontos feladat.

1. táblázat: A gyűjtemény fajszáma családonkénti eloszlásban

Család	Fajszám	Család	Fajszám
Hepialidae	1	Zygaenidae	9
Adelidae	6	Sesiidae	9
Tineidae	1	Cossidae	4
Psychidae	4	Choreutidae	1
Gracillariidae	3	Pterophoridae	1
Yponomeutidae	2	Tortricidae	48
Oecophoridae	3	Pyralidae	4
Gelechiidae	1	Crambidae	66
		Összesen:	163

Összefoglalás

A gyűjtemény revíziója során 16 család 163 fajt sikerült azonosítani. Mivel hosszú évtizedeken át a gyűjteményt nem kezelték szakszerűen, igen sok példány megsemmisült a múzeumbogarak kártevésétől. Feltételezésem szerint az eredeti gyűjtemény fajszáma akár 200-at is elérhette.

Irodalom

- ÁBRAHÁM L., JÓZAN ZS., KISBENEDEK T., UHERKOVICH Á., & TÓTH S. 2014: Dr. Kuthy Béla entomológiai gyűjteménye I. – *Natura Somogyiensis* 24: 221–278.
- FAZEKAS I. 1994: *Agriphila geniculea* Haw. és az *A. tolli* Bl. magyarországi elterjedése. Die geographische Verbreitung der *Agriphila geniculea* Haw. und *A. tolli* Bl. in Ungarn. – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 19: 97–105.
- FAZEKAS I. 2004: A *Pyrausta cingulata* (Linnaeus, 1758) és a *P. rectefascialis* Toll, 1936 fajpár taxonómiája és földrajzi elterjedése a Magyarországon (Microlepidoptera: Crambidae). Taxonomie und geographische Verbreitung des Artenpaares *Pyrausta cingulata* (Linnaeus, 1758) und *P. rectefascialis* Toll, 1936 in Ungarn. – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 28: 199–208.
- FAZEKAS I. 2009: Magyarország Zygaenidae faunája. Zygaenidae fauna of Hungary (Lepidoptera). – *Acta Naturalia Pannonica* 4 (1): 1–112.
- FAZEKAS I. & SCHREURS A. 2012: Microlepidoptera Pannoniae meridionalis, IX. Data to the knowledge of micro-moths from Dombóvár, No 2. (SW Hungary) (Lepidoptera). – *Natura Somogyiensis* 22: 189–204.
- FAZEKAS I. 2015: A neotype designation for the *Whittleia undulella* (Fischer von Röslerstamm, 1837) with review of the distribution (Lepidoptera: Psychidae). – *Microlepidopter.hu* 9: 23–44.
- FAZEKAS I., KATONA G., & BÁLINT ZS. 2015: A *Whittleia undulella* (Fischer von Röslerstamm, 1837) kutatástörténete és földrajzi elterjedése a Kárpát-medencében. Research history and distribution of the *Whittleia undulella* (Fischer von Röslerstamm, 1837) in Carpathian Basin (Lepidoptera: Psychidae). – *Microlepidoptera* 9: 23–44.
- GOZMÁNY L. 1956: Microlepidoptera II. – Molylepkek II. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVI/A, 3. Akadémiai Kiadó, Budapest, 136 p
- SZABÓKY CS. 2012: New data to the Microlepidoptera fauna of Hungary, part XIV (Lepidoptera: Tineidae, Gracillariidae, Gelechiidae, Crambidae). – *Folia entomologica hungarica* 73: 45–51.